

Text: Ž 6

Datum: 2. července 2017

Kazatel: Pavel Roubík

Milé sestry, milí bratři,

v 6. žalmu, který je první ze sedmi kajících žalmů, žalmista *nařiká a prosí*. Samotné pokání žalmisty tu vylíčeno není; je nepřímou obsaženo v jeho prosbě „nekárej mě“ a „netrestej mě“. Žalmista se skrz naskrz cítí stát pod Hospodinovým *hněvem*. Hospodin se od žalmisty odvrátil, opustil ho a zavrhl. Není v žalmistových silách Hospodinův hněv utišit, nemůže Hospodinem manipulovat – může ho jedině prosit, aby se „uklidnil“ a „vrátil“. Jako by Hospodin byl žalmistovi nablízku jen v jedné své roli – roli *soudce*, přísného soudce, který *kárá a trestá*. I přesto žalmista zná Hospodinovo milosrdenství a Hospodina samého na něj upomíná. Ví, že se Hospodin dokáže smilovat; toto už také zažil. Nyní však Hospodinovo milosrdenství v prožívání žalmisty nemá navrch. Není jasné, do jaké míry je zbědovaný tělesný stav žalmisty, který líčí, skutečně fyzický, nebo zda jde spíše o výrazový prostředek jeho stavu duševního. Nicméně žalmista se cítí být *na pokraji smrti* – z tohoto hlediska se tedy případný rozdíl mezi jeho fyzickým a duševním stavem stírá. Vlastní utrpení se žalmistovi stává „zjevením“ Hospodinova hněvu. Jestliže se Hospodin smiluje, bude žalmista uzdraven po všech stránkách.

Hospodinův hněv. Říkáme si také někdy, že se na nás Hospodin hněvá? A jak se to projevuje? Že se nám nedaří v práci nebo ve škole, že máme špatnou náladu, nebo že se nám dokonce něco hrozného přihodí? Hospodin se také nemusí hněvat nutně na *nás*. Po 11. září 2001 se vyrojilo nemálo kazatelů, kteří kázali o Hospodinově hněvu, trestu za lidskou bezbožnost a bezpráví. Podle jiných je Hospodinův hněv takřka vyloučen. V Kristu se Hospodin zjevil jako Láska sama; Hospodinova *spravedlnost* pak znamená jeho *lásku*. Po Kristu už pro Boží hněv *není místo*. Křesťanství je přece náboženstvím lásky, lásky v Kristu zjevené, lásky jak „má být“. Jak už jsme si ale řekli, žalmista ví o Hospodinově lásce a milosrdenství, v minulosti je sám na sobě už snad i několikrát zažil, a proto prosí o smilování i tentokrát. „Má duše je tolik vyděšená,“ říká Hospodinu. Děsí se, že pokud Hospodin nezasáhne, on zemře, propadne se do míst jednou provždy vzdálených, nebo dokonce oddělených od Hospodina a jeho působení. Žalmista se děsí, že zemře-li ve stavu zavrženosti Hospodinem, setrvá v něm *jednou provždy*. Hrozí se představy, že to bude právě on, z jehož úst se na věky neponese chvála Hospodina. To je nesmírně zajímavý moment – a troufám si říci, že pohledu naší novověké zbožnosti velmi vzdálený: Žalmistovi nahání hrůzu představa, že po smrti nebude moci Hospodina chválit. To je ten hlavní problém jeho smrti v zavržení. Nedoufá v nějakou budoucí „nápravu poměrů“; naléhá na Hospodina, aby se k němu vrátil *co nejdříve*. Nečteme tu opatrné „buď vůle tvá“, nýbrž „vrať se“, „braň mě“, „zachraň mě“.

„Což ti v podsvětí vzdá někdo chválu?“, klade žalmista Hospodinu řečnickou otázku. Není jasné, nakolik lze toto podsvětí – „šeol“ – ztotožňovat s oněmi „věčnými mukami“, o nichž mluví Ježíš v líčení Posledního soudu (srv. Mt 25,46). Žalmistova a Ježíšova představa se ovšem velice podobají, vždyť vyrůstají ze stejného kulturně-náboženského prostředí – tedy: Existuje místo, které je od Hospodina vzdáleno, kde se

Hospodin nechválí a neoslavuje, odkud se k němu nevolá, a které je odsouzeno k tomu být *samo o sobě a samo v sobě*. Zároveň se mi zde vtírá článek Apoštolského vyznání „sestoupil do pekel“. Podle některých teologů jsou dokonce Ježíšova slova o „věčných mukách“, místě, kde „bude pláč a skřípění zubů“, v povelikonoční perspektivě zpochybněna. Zmrtvýchvstalý Ježíš je podle nich zvěstovatelem bezvýhradné *spásy všech*. Jak si s tím poradíme? Mění velikonoční dění i pohled na podsvětí žalmisty nebo dokonce Ježíše samého? Nepřichází v představě o věčné blaženosti na jedné a věčném zavržení na druhé straně ke slovu spíše tuze lidská, *pozemská* představa o soudu – soudu sice dokonalejším, spravedlivějším, než jsou ty naše, ale přece soudu, který také může skončit odsouzením jednou provždy? Myslím, že vidina toho či onoho, který se smaží v pekle, ukazuje spíše na naše sebeospravedlnění, proč tomuto človeku nejsme schopní odpustit a milovat ho. Francouzský filosof Gabriel Marcel je autorem jedné z nejkrásnějších myšlenek, jakou jsem kdy četl: „Milovat někoho znamená říci mu: ty nezemřeš.“

Ovšem i v našem žalmu nastává zlom. Jako by se zcela změnil časový kontext žalmistovy situace. Nevíme, nakolik se změnila situace sama nebo spíše žalmistův pohled na ni. Jisté je, že Hospodin tu nemohl zasáhnout „bez účasti“ žalmisty; i kdyby nešlo o proměnu žalmistova nitra, musel by si přesto Hospodinův zásah, onu „konverzi“, ke které ho vyzývá, sám nějak přebrat, zpracovat. Žalmista nyní *ví*, že Hospodin ho vyslyšel. Není to předmět pouze jeho víry nebo úběžník jeho naděje, nýbrž proměna *jeho vědomí*, jeho *náboženského sebeporozumění*. Žalmista a Hospodin tu ale nejsou jediné postavy. Objevují se tu ještě žalmistovi *neprátele*, avšak nápadně až v samotném zlomu žalmistova stavu, kdy si je jist, že jeho modlitby nevyšly naprázdno. *V této chvíli* je žalmista odháněn, snad také proto, aby neohrozili jeho radostnou změnu perspektivy. I vůči nepřátelům ovšem nakonec zavládne žalmistova jistota: „Hanba a velký děs padnou na všechny mé nepřátele. Pryč odtáhnou v náhlém zahanbení.“ Vyslyšením žalmistovy modlitby se jeho nepřátele stávají i Hospodinovými nepřáteli. Kdo jsou tito nepřátele? Jsou to nějakí konkrétní lidé? Nebo spíše personifikovaná hnutí žalmistova nitra, která ho od Hospodina oddělují? Pro nás dnes bych navrhol spíše tuto druhou možnost. Tím, že označíme toho či onoho za mého i Hospodinova nepřítel, chceme si Hospodina a jeho přízeň tak trochu uzurpovat pro sebe. *Kdo je můj nepřítel, je i nepřítel Hospodinův*. Žalmista ovšem své i Hospodinovi nepřátele uvádí jako ty, „kdo pách[ají] ničemností“, jako ty, kteří smýšlejí a jednají v rozporu s Hospodinovou vůlí. Východiskem posouzení toho, kdo je čí nepřítel, proto není žalmistova situace, nýbrž *Hospodin sám* a to, co on od člověka, díla svých rukou, očekává. Lze si dokonce představit, že žalmista je zde jakousi *zástupnou postavou*. Ne ale prostě proto, že jde o davidovský žalm, nýbrž proto, že žalmista se cítí být s Hospodinem provázán natolik, že ničemnosti *svých* protivníků pociťuje jako ničemnosti páchané na *Hospodinu*. Žalmistův duševní i fyzický stav lze proto chápat jako utrpení Hospodinovo. A tu se nám znovu vkrádá křesťanská perspektiva: vrchol Božího zjevení spatřujeme tam, kde se lidské utrpení a utrpení Boží jedinečným způsobem protnul. Hospodin v Kristu neopakovatelným a definitivním způsobem zjevil, že „páchat ničemností“ vede k smrti Božího Syna nebo – řečeno odvážněji – k smrti Boha samého. Ježíš ale své nepřátele od sebe neodháněl, nýbrž do posledního dechu se snažil jejich smýšlení změnit a ty, kteří mu naslouchali, učil za nepřátele se modlit. Přiznám se, že jakmile mě jednou napadlo i náš žalm číst jako modlitbu Ježíšovu v nejtěžších chvílích jeho života, už

nemůžu dát tento pohled do závorky. V Getsemane skrápěl svými slzami ne svůj polštář, nýbrž zemi, cestou na Golgotu a na kříži pak skrápěl zemi svou krví. Zrak se mu zakalil nejen vinou jeho protivníků. Hanba a děs padly spíše na jeho učedníky než na jeho nepřátele. Neodtáhli, nýbrž v nejhorší hodině Ježíšova života se rozprchli. Sestoupil až na dno lidské bídy, do podsvětí. *Bůh sám v pekle*. Tím ale příběh neskončil. A Hospodin jeho „hlasitý pláč“ uslyšel a jeho modlitbu přijal. Pro odpuštění a věčný život tobě, mně, nepřátelům. Aby už nikdy nemohlo být vysloveno, že „mezi mrtvými [Hospodina] nebude nic připomínat“. Chvála Bohu za to. *A Boží pokoj, který převyšuje všechnen lidský rozum, bude střežit vaše srdce i mysl v Kristu Ježíši. Amen*